

หนังสือ

เรื่อง

แม่ย่านาง วรรณคดี และระชาชาติ

ของ เสฐียรโกเศศ และ นาคะประทีป

พิมพ์แจก

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

อ. ท. พระอุปกร์ศิลปศาสตร์

(เจริญ อากาศวรรณะ)

ณ วัดจักรวรรดิราชาวาส

วันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑

คำนำ

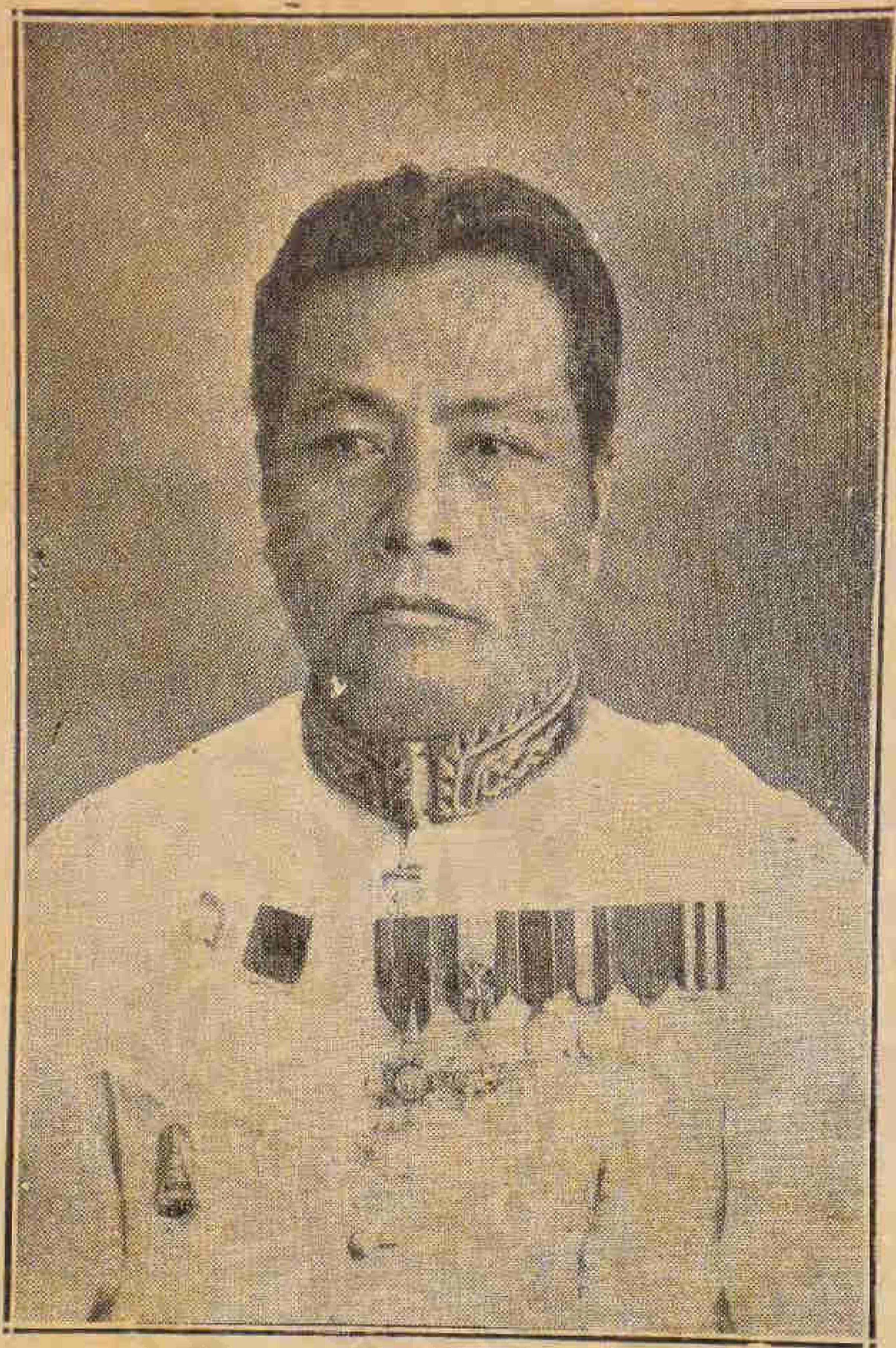
นางจรรยา อิศรศักดิ์ ณอยุธยา ได้มาแจ้งความแก่
กรมศิลปากรว่า ในงานพระราชทานเพลิงศพอำมาตย์
โท พระอุปกรศิลปศาสตร์ (เจริญ อากาศวรรณะ)
ผู้บิดา ประสงค์จะได้หนังสือสักเรื่องหนึ่งไปตีพิมพ์
สำหรับ แจก เป็น ระลึก ตกกลง เลือก ได้ เรื่อง
แม่ย่านาง เรื่องระเบง และเรื่องราชาวดี ของเสฐียร
โกเศศ และ นาคะประทีป รวม ๓ เรื่อง กรม
ศิลปากรอนุญาตให้พิมพ์ได้ตามประสงค์

ขออนุโมทนาในกุศลบุญราศีกษัตริย์นุปทาน ซึ่ง
เจ้าภาพบำเพ็ญ เป็นมาตาบิดาผู้ฐานธรรมโดยฐาน
กตัญญูกตเวที ของกุศลราศริน จงอำนวยสุขสมบัติ
แด่ อำมาตย์โท พระอุปกรศิลปศาสตร์ ตามสมควร
แก่คติวิสัยในสัมปราชภพ เทอญ.

ช. บ.

กรมศิลปากร

วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๔๗๑

อ.ท. พระอุปกรศิลปศาสตร์

(เจริญ อากาศวรรณะ)

ชาติ - ๗ มิถุนายน ๒๔๒๒

มรณะ - ๒๒ ตุลาคม ๒๔๘๓

ประวัติย่อ

อ. ท. พระอุปการศิลป์ศาสตร์

(เจริญ อากาศวรรณะ)

อ. ท. พระอุปการศิลป์ศาสตร์ (เจริญ อากาศวรรณะ)

เกิด ณ วันเสาร์ แรม ๓ ค่ำ เดือน ๗ ตรงกับวันที่ ๗ เดือน

มิถุนายน พระพุทธศักราช ๒๔๒๒ ที่ตำบลบ้านขมมิ่ง จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา บุตรนายแจ้ง นางสิน อากาศวรรณะ

แรกเข้ารับราชการเคยเป็นนักเรียนโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์

และสอบได้ได้ประกาศนียบัตร ป. ป. และได้เดือนเป็นครู

ประกาศนียบัตร ป. ม. เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม พ. ศ. ๒๔๕๗

หน้าที่ราชการ

เข้ารับราชการครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ. ศ.

๒๔๕๐ ในตำแหน่งครูน้อย โรงเรียนสายตาด

เป็นครูผู้ช่วย โรงเรียนวัดบพิตรพิมุข เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม

พ. ศ. ๒๔๕๓

(ข)

เป็นครูใหญ่โรงเรียนบ้านหาดวงอภัย เมืองนนท์ ๑ พฤศจิกายน—
กายน พ. ศ. ๒๔๕๒

เป็นครูใหญ่โรงเรียนเอี่ยมมัสกุด เมืองนนท์ ๑ กุมภาพันธ์
พ. ศ. ๒๔๕๒

เป็นอาจารย์ใหญ่จัดการศึกษามณฑลพายัพ เมืองนนท์
๓๖ มกราคม พ. ศ. ๒๔๕๕

เป็นข้าหลวงรวมการมณฑลพายัพ เมืองนนท์ ๓๓
ธันวาคม พ. ศ. ๒๔๕๖

เป็นพนักงานตรวจการกระทรวงศึกษา เมืองนนท์ ๓
มกราคม พ. ศ. ๒๔๕๖

เป็นพนักงานสอบใต้กระทรวงศึกษาธิการ เมืองนนท์ ๒๒
เมษายน พ. ศ. ๒๔๖๑

เป็นกรรมการมณฑลนครไชยศรี เมืองนนท์ ๓๗ มกราคม
พ. ศ. ๒๔๖๓

เป็นศึกษาธิการมณฑลนครสวรรค์ เมืองนนท์ ๓๓
กรกฎาคม พ. ศ. ๒๔๖๘

ได้กราบทถวายบังคมลาออกจากราชการเมืองนนท์ ๓ เดือน
มกราคม พ. ศ. ๒๔๗๕ รวมเวลาที่รับราชการสนอง

พระเดชพระคุณมาเป็นเวลา ๓๕ ปี ๘ เดือน

(ค)

ยศและบรรดาศักดิ์

เป็นชนอุปการศีลปศาศาสตร์

เมื่อวันที่ ๓๓ ธันวาคม

พ.ศ. ๒๔๔๖

เป็นหลวงอุปการศีลปศาศาสตร์

เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม

พ.ศ. ๒๔๕๔

เป็นรองอำมาตย์เอก

เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๔

เป็นอำมาตย์ตรี

เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๖

เป็นอำมาตย์โท

เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๐

เป็นพระอุปการศีลปศาศาสตร์

เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม

พ.ศ. ๒๔๖๒

ราชอิสริยาภรณ์

ได้รับพระราชทาน

เหรียญทวาทศศักดิ์

เมื่อวันที่ ๓๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๖

เหรียญรัชมงคตา

เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๐

เหรียญรัชมงคต

เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๔

เหรียญบรมราชาภิเศก

เมื่อวันที่ ๓๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๕

เบญจมาภรณ์

มงกุฎสยามชั้น ๕ เมื่อวันที่ ๓ มกราคม

พ.ศ. ๒๔๕๘

(ง)

เหรียญจักรพรรดิมาตา

เมื่อวันที่ ๓๐ กุมภาพันธ์

พ.ศ. ๒๔๖๕

จักรยาภรณ์ช้างเผือกชั้น ๕

เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม

พ.ศ. ๒๔๖๖

เหรียญบรมราชาภิเษก

เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์

พ.ศ. ๒๔๖๘ และได้รับพระราชทานเข็มชาติดวงเต็มด้วย.

ราชการพิเศษและคุณวิเศษ

เป็นแม่กอง ทำพดบพดล รับผิดชอบ พระบาท สมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว ทรงดำรงศพระยศเป็นพระยพราชทศบาลด้วยส่วน
หลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ เป็นหัวหน้าจัด
การตั้งพดบพดล ปรทบแรมตำบล องครักษ์กับ พดบพดล ปร
ทบแรมในจังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ เป็นหัวหน้า
ทำรายนวเขานาขามพากไถ่นาคำบดบางใหญ่กับคำบดบางกะ
เมฆ โดยนำผงตะวันตกไม้คกเข้าท่ง ราชฐรไถ่นาททำรายน
นาหตอเดยงคนชาวหลายพันไร่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒.

อุปสมบท เมื่อวันที่ ๓๕ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๒

ณวัดนเวศน์ธรรมประวัติ อำเภอพระราชวัง จังหวัดพระนคร
ศรัทธยา สำนักพระธรรมราชาวัด.

(จ)

อ.ท. พระอุปการศีลปศาศัตร เจริญ อากาศวรรณะ ได้
สมรสกับนางอุปการศีลปศาศัตร (ย้อย อากาศวรรณะ)
บุตรพระตำครตั้งกรม รับราชการในกรมเจ้าท่าครั้งรัช
กาลที่ ๕ บานทหน้ากฏเจ้าเซ็น บางกอกน้อย เกิดบุตรและ
ธิดาด้วยกันหลายคน นางอุปการศีลปศาศัตร ย้อย ได้ป่วย
เป็นไข้มาดาเรยถึงแก่กรรมแต่ พ.ศ. ๒๔๖๒ ทงให้บุตรและ
ธิดาซึ่งยังเด็กอยู่ในความเลี้ยงดูของ ท่านผัวชายหนุ่ม แต่ผัวเคย
อ.ท. พระอุปการศีลปศาศัตรเบนผุ มนาใจเมตตากรรณาแก่บุตร
ธิดาของท่าน คดอดจนวงศ์ญาติมิตรสหายด้วยดยง รับราชการ
สนองพระเดชพระคุณมาด้วยความอุสาหะวิริยะ มิได้เห็นแก่
เหนื่อยยากลำบากอย่างใดเลย เมื่อกราบถวายบังคมลาออก
จากราชการแล้ว ได้พาครอบครัวไปอยู่ ณ จังหวัดเชียงใหม่
และได้เริ่มป่วยเป็นโรคลมอัมพาธ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๙ จึงได้
ไปรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลแมคคอดอมิค อากาศวรรณะ
จนเดินได้จนเกือบเป็นปกติ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๘๐ อากาศ
วรรณะเป็นอก จนลุกเดินและพูดไม่ได้ เนื่องจากเส้นโลหิตใน
สมองแตก นับแต่นั้นมาอาการก็มแต่ทรกกับทรุดลง จึงได้
พาท่านลงมารักษาตัวอยู่ที่บ้านปากน้ำโพ อากาศวรรณะ

(๑)

ขนไม้ บุตรหลาน จึงปรึกษากันนำท่านมารักษาตัวอยู่ใน
 จังหวัดพระนคร เมื่อเดือนเมษายน พ. ศ. ๒๔๘๓ นอากา
 ๔. ๒๕ ๕๕
 กคยวิ ดักตชน จนอยมาจนกระทั่งเมื่อคณวณท ๒๓ ตุลาคม
 พ.ศ. ๒๕ ๕๕
 นอากาหอบเกิดชน และเบนอยเซนนตอดคน
 ๕๕ ๕๕
 จนวณท ๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ กถงแกอนจกรรม ทง
 ความวิป โยคและเคว้าใจอย่างขง ไร่แกบครชดาและญาตพของ
 ๕๕ ๕๕
 อย่างดีชง รวมอายุของท่านได้ ๖๐ ปีบริบูรณ์.

“บุญใดที่ลูกได้	สร้างสรรค
ขอออกศอภานนท	แต่พอ
๕๕ ๕๕ ชาคน, ชาคหน้า, บร -	พชาติ ไตญา
๕๕ ๕๕ ขอเกิดเป็นลูกพ่อ	๕๕ ๕๕ ตจไตอชชฐาน ”

แม่ย่านาง

ในเรื่องนารายณ์สิบปาง (ฉบับคุณหญิงเลื่อนฤทธิ
พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๖๖) ตอนหนึ่งมีเรื่องเล่าไว้ว่า

ครั้งหนึ่ง พระอิศวร กับ พระอมาราคอดิ เต็ดจ ประพาฬ
ทะเล ทรงลี้ศิวเหราเป็นเทพพาหนะ พระนารายณ์ทรงนาศ
เป็นบดดงกษาเต็ดจ ล้วนเทวดาและนางพายน ๆ ตามเต็ดจ
เอาหม่อมจณาและลี้ศิวมเทาด่าง ๆ เป็นพาหนะ
กล่าวถึงกึ่ง ทราบ ว่าพระเป็นเจ้าเต็ดจมากไป ร้องทกขตอ
พระอมาราค ททรงบันดาลให้เกิดมลลิตวนาต่าง ๆ จนแต่ตะ
ตวกตวนมพนและเขยวเงย ในตวกมกามกกระดกร้างกาย
นวจงแข็งแรง แต่ลี้ศิวกนงนมแตกามร้างกายกมแต่เนื้อ
เปิดอกหมนบกบางนค ลี้ศิวทงปวงพากนขมเหงจบกนเค็ย
ทกวน จนกนจะลี้ศิวพนชอยแถว ททรงลี้ศิวร้างกึ่งใหม่ตกษณะ
อยางน เป็นกานนอยหนาลี้ศิวนาอน ๆ นค ขอได้โปรด
ให้กนมคความลี้ศิวบ้าง พระอมาราคประทานพรแก่กนตามท

คอองการ คอบนคัษะกงไหเบเนเดอยสอองคม ปลายแหลม
 คนเบเนบองชางหางเบเนหอกปลายแหลม เมือสัดวไตกนกง
 กุงจะไตเดอยทองเจาระออกพนจากเบเนอาหาร สัดวพวงกน
 จะไตเซตหดาบ แตการทประทานพรน มเงอนไซอยูว่า กุง
 จะตองกนแคชองทตายเนาเบอยเทานน
 จาเต็มแตกงไตพรพระอมา กมความเจริญสับพชพนธม
 จานวนมากชน เพราะไมมสัดวอนกตามารังแกจบกนด้วยกตว
 อาวชกุง คราวนกกเกิดความเคอตรอนเรองอาหารไมพอกน
 เพราะกงมจนวนเกิดมากกวาตาย จึงตองแยงชงกนกนไม
 อม ครนจะทำอนตรายแกสัดวทมชวด กตวจะเดยสัดยทรบ
 ปญญาณไว จึงไปรบทุกชกบกงกุงกวา กงมอาวชทงหว
 แะหางไมควรเดยทจะอดอาหาร ถาเบเนกงไตมอาวชอยางกง
 แดว กจะคคอบายหากนให้ไตเกินอมเดยอก ทงจะไมให้
 เดยสัดยทรบไวแกพระเบเนเจาดวย กุงพอใจ จึงผูกสัมคร
 สังวาสถายพชพนชกน เพอจะคคหากนด้วยกนสับไป เพราะ
 ฉะนน กงจงมอาวชทหวแะหางอยางกง แดวกงจงแะอบาย
 ใหกง เอาอาวชทหวแะหางเจาระทองเรือดำเกาให้ทตรวจมน
 ครนดำเการมแเดว เจกทไมรุจกวางนากจมนาทายเบเนอน

มาก กุ้งจิ้งเอาจืดยดัดศัรชะออกใจเป็นส่วนแบ่งของกุ้ง
 ส่วนกุ้งหนักนควมแจก ทตายนเอนาเป็นอาหารอดมมชยมยงนง
 จนนอกกุ้งเป็นรูปแจกต่าง ๆ แต่หาโดหิตมิได้ รูปแจกทไมมทว
 จงปรากฏอยู่ในนอกลง จนนทราบเท่าทกจนวนน ฝ่ายพวกแจกตัว
 แดระนายดำเภาแตะเรือต่าง ๆ ไตรบความเคือตรอนนง ก็พา
 ก็นออกไปปรับทกชกกับเจ้าหมาจ้อ ขอบญบารมทานช่วย
 คุ่มครอง เจ้าหมาจ้อวากงเขาโตเทพชาวชพระมเป็นเจ้า เรา
 จะทำอย่างไรได้ เรากกถวพระมเป็นเจ้า ดอຍพระมเป็นเจ้า
 ตงเราเรียกควา เจายอดลั้วรกร ทานกเป็นทพงแห่งเรา
 พวกแจกตัวนายดำเภากรองโหวงวอนต่าง ๆ แดว่า จะบวงลั้ววง
 พดกรรมเครื่องสังเวยต่าง ๆ กับเจ้าหมาจ้อทกเทยวเรือไป
 เรือมา เจ้าหมาจ้อกคดสังลารกับพวกพาณชทงปวงนง เจ้า
 หมาจ้อว่าเราจะปรักษาเจ้านายผู้ใหญ่ดุก่อน พวกเจ้าจึงไปหา
 แพรลั้วแดงลัทบทมสังตะลั้วบพบกบดอกไมชูปเทยน ดำหรับ
 เชญเจ้าทจะมาปรักษา ฝ่ายแจกตัวแตะนายดำเภาทงปวงกเรียไร
 กนไคครบแตะ ก็นำไปถวายเจ้าหมาจ้อ เจ้าหมาจ้อจึงมอบ
 ให้ทหารขอเชยหตหมก ๓ ชุนฟง ๓ เป็นล้องนาย นำเอา
 ของไปถวายเจ้าทง ๘ ทศ แตะกาหนดวงนเชญเจ้าทง ๘ ทศ

มา ณ ค้าตเจ้าจบบป่วยเล่าหวนเป็นค้าตใหญ่ ฝ่ายทหารทั้งสอง
 รบค้าตเจ้าหมาจอกมเอาแพรห้อยหน้าค้าต และดอกไม้
 ชุบเทียน กมช่วยของคว ไปค้ำนบเจ้าทง ๘ ทศ แล้วกำหนด
 นัดวนพร้อมกันตามเจ้าหมาจอสั่ง แล้วเจ้าหมาจอสั่งให้พวก
 ร้องทกขทงปวง จัดเครื่องสังเวยค่างหวนดอกไม้ชุบเทียน
 ทองเงิน เมาไม้หอมตมาพอจตประทศสัญญา เจ้ากมานัด
 ทง ๘ ค้าตพากนรบเครื่องสังเวยแล้ว เจ้าหมาจอจึงปรกษา
 ในทชมนมพร้อมกัน ว่าพวกเจ็ดวนายเรือลำเภาได้ความ
 ยากจนเดือดร้อน มาร้องทกขวาพวกกิงและกิงเจาระเดอย
 ทองเรือลำเภาทล ติมจมเดี่ยทรพยสังของเบนอนมากจนนาย
 เรือและลูกเรือจมนาคาย ศัพ ฆ ท คายนนกก กเขามาเป็นอาหาร
 เดี่ยต้น พวกญาติผู้ตายไปเที่ยวหาศัพ จะเอามาฝังเผาตาม
 ธรรมเนียม ก็ไม่ได้พบเลยสักคนหนง เกิดเหตุใหญ่ตงน
 เราจะนั่งเดี่ยหรือ ๆ จะทำประการใดดี ขอศตบัญญัติท่านช่วย
 ตรกตรองระงบทุกขของผ ได้ความเดือดร้อน เจ้าทง ๘ องค์
 จึงปรกษาเห็นพร้อมกันว่า ลำเภาและเรือต่าง ๆ เป็นเครื่อง
 ประดับทให้ครกครนในท้องชตमारक ฝ่ายเจ็ดวนายเรือ
 คิดค้าขายเตากหมายจะให้บริบูรณ์ ทรพยสัมบตมกคง

ทำโรงเรียนตกและบ้านกังมเมือง และเมืองโตไม่มีพวก
 พาณิชเป็นเมืองทกขตะไม่อาจใหญ่โตจำเรณูชนโตพวกผู้ เป็น
 เจ้าสร้างโตก ทงตามภพกัหมายจะให้ถาวรบริบูรณ์ทอไปทง
 เทพามนุษย์และสัตว์ ย้ายก่งเตาเคมกเป็นลัดควทพพตภาพ
 สำหรับเป็นอาหารแห่งผู้มอานาจต่าง ๆ จนไปร้องทกขว่าจะ
 ดุญพชพนชเลี่ยหมดแล้ว พระอมภคควดมเดาจนไปรบกับดาต
 ใหม่อาวธรักษาตอ กงกมมอานาจเรยวแรงชน กตบคตทา
 อบายใหม่มนุษย์นบหายถงต้นชวดคกพากนกันคัพเป็นอาหารตงน
 ชงเราจะนงเลี่ยนนไม่ชอบ จำเราจะนำเอาความร้องทกขของ
 คนยากจนกราบทอ พระอศักรเป็นเจ้าพระอมภคควด ผู้เจ้าของ
 สร้างโตก จึงจะควร ปรักษาเห็นชอบด้วย กนแล้วตั้งให้
 เล่มยนเขยนการของทกข ดจกถ่างมาแต่หนหลัง แล้ว
 ตัดกหัสงการของตงชอเจ้าทง ๓๐ บตศรายหอตามชอตงเหนือ
 เห็นเล็จรแล้วตั้งให้เจ้าหมาจ้อ ๆ รับบฏกาการของนาจนไปยง
 พระนครเทพสถานทพขพมานเห็นอเขาไกรตาศ์ ครนถงพอ
 พระเป็นเจ้าทงตองเล็ดจ้อออก เจ้าหมาจ้อกกกราบถวายบังคม
 แล้วอ่านฎีกาทูลถวาย ชงพวกพาณิชร้องทกขกถ่างโทษ
 กงกทงหตาย ชงมโตตงอยู่ในลัดคย เจ้าทง ๓๐ ตงชอเห็น

พร้อมกัน ว่า กิ่งกึ่ง กระทำเจตนา ในทางพระคงคามหาสมุทร
 ให้พวกพยาน ได้ความฉิบหายถึงต้นชีวิตมากมายจน ก็เป็น
 ข้อผิดออกฤษฐูโทษยิ่งนักแล้วแต่จะทรงวินิจฉัยโปรด พระ
 อิศวรรณ์เป็นเจ้าทรงทราบ ตรัสว่าสัตว์ในพระคงคา พระอมา
 ภควคบนดาตต์วางมามพนธตาง ๆ เรอจงกำราบปราบปราม
 ให้สิ้นพยศอนร้าย องคพระอมาภควครับเทว โองการแล้ว
 มพระเสาวณตรัสว่า กิ่งกึ่งนเดมบนดาต ให้เกิดมาพอเป็น
 เพื่อนนาเพื่อนสัตว์ทงปวง ซึ่งเกิดในพระคงคา เผอญพากัน
 ชมเหงเอาเม็นอาหาร ทงมนุษย์แต่สัตว์ตาง ๆ จนมันต์จวน
 สิ้นพษพนชอยแล้ว เมอพระผู้เป็นเจ้าเสด็จตงไปทอดพระเนตร
 ทางชตมารค หมายจะใคร่ทราบความลัษ และทุกขของสัตว์
 ในพระคงคา เกด้ากระหม่อมกตามเสด็จไปด้วย ฝ่ายกึ่ง
 จงรอกถดาวถงความทุกข ซึ่งสัตว์และมนุษย์ทงปวงพากัน
 ชมเหงเอาเม็นอาหาร จงได้อนญาตใหม่เทพอาวชทงศรัษะ
 และหาง พอกนอทรรายรักษาชีวิต เพอจะมีให้สัญญาพษพนช
 แล้วให้ถอส์ตยบร โภคแก่ของหาชีวิตมิได้ ฝ่ายมนุษย์เถ้าท
 ดับสังขาร บางคนกผงบางคนกเผา ทไมมีญาตพวกพองจะ
 เผาจะผั่ง ศัพพนนักเบนเหยอแรงกาสัตว์ตงบกตาง ๆ ไมมีผู้ใด

จะให้ทานอาหารแก่หมดสัตว์ทั้งปวงบ้างเลย - ตงแต่จะกินกัน
และกินรำไป ช่งกุงกระทำอบายให้มนุษย์ฉิบหายตายใน
นา แดงเอาเป็นอาหารของตน โทษกัมเป็นขอใหญ่ถึง
สามประการ จึงมีพระเจ้าวุ่นประดำทให้พระอนันตนาคราช
ลงไป กระทำกรรม กุง กุง ให้เดือดม พยัค อิน ร้าย ตาม
ประพฤติเหตุที่ก่อเวรกรรมพอด่มควรที่จะเข็ดหลาบ โลก
เราจึงจะบริบูรณ์ถาวรสืบไป พระอนันตนาคราชรับเทว-
โองการแล้ว ก็ถวายบังคมลาพระมเป็นเจ้าทั้งสองลงไป
พร้อมกับเจ้าหมาจ้อยทองพระมหาสัมมทร ครั้นถึงพระอนันต
นาคราชก็แสดงฤทธิ์ให้พระคงคา สะท้านสะเทือน กับนาทหวาด
หวอนไหว เกิดลมและคลื่นกระชอกช้อน สัตว์ในพระคงคาที่
มีเดิมนความผิด ก็สะทกสะท้านหวาดหวอนด้วยไม่วิตัว แต่
กุงกุงนนเป็นผู้ทำความผิด ตกใจโหดเหี้ยมพดกสะพังกดงเป็น
อันมาก ในกะเพาะอาหารเก่าใหม่ขึ้นไปอยู่บนศีรษะ พระ
อนันตนาคราชก็แปลงกายให้ตวยาว เขาหางกวาดทองพระ
มหาสัมมทร รวบรวมเขาเรือและเกศราทตมจ่ม กับกุงปลา
ใหญ่หน่อยทั้งปวงเข้ามาจุ่มอยู่ในปริมณฑล ระหว่างตัว
พระยาอนันตนาคราช แดงประกาศด้วยเสียงอันดังดุจดังเสียง

อัดนับาคว่า กุ้งเป็นสัตว์โลกอาหาร ทำอธิบายเจาะท้องเรือ
 ดำเผาให้ต้มจมน เจกจนตายเสียเป็นอันมาก ประสงค์จะกินศพ
 เจกเป็นอาหาร ดำเผาแต่ตั้งคานในตำเต่า ก็เป็นของมีเจ้าของ
 หวงแหน กองเวรกรรมอนนจงบนดาตให้เป็นดำเผาประติษ -
 ฐานคิตอยู่ในแก้มขวาซ้ายแห่งกุ้ง ถ่วงให้หนักอย่าให้ผุดหน้า
 เงยหวงจนเจาะท้องเรือดำเผาได้ อนหนักเทพอาวุธทั้งหวและ
 หางให้กตายเป็นอัฐีพอกันคัวจะไปในสถานทีใด ให้เดินถอย
 หดงไปกว่าจะตั้งญัติน พระคงคางจึงจะพันทุกข ตามเทวโอง
 การดำป ครนชาติคำพระอนนคณาคราช ดำเนนชอรับตั้ง
 พระผู้เป็นเจ้าของ ดำเผาเกือบตแต่นเขาไปในปากกุ้ง คิตตอยท
 แก้มซ้ายขวาข้างตะตา แลวกดำปตั้งเจ็ดวงนายดำเผา ซึ่งจะ
 ไซเรือดำเผาค้าขายดับไป โหนบถอเจายอดดัวรรค ขอ
 อำนาจขอไปคุ้มครอง รักษาเรือดำเผาจงทุกเทยงไปมา
 ชวงกตปลาเป็นนิตสัยจนทุกวงน ครนเสร์จราชการทรมาน
 กงแลว พระอนนคณาคราชกกลับไปยังสถานทีเคยอย,
 นยายทเถามาน มเรือทจะพูดค่อไปกคอ เจ้าหมาจอ
 นนเป็นใคร ในเรื่องกกว่าเจ้าหมาจอเป็นนตเจ็ดวและนาย
 ดำเผาพากันไปร้องทุกข จึงนำจะเข้าใจว่า คงเป็นเจ้าเจกไม่

ใช้เจ้าแขก แต่ในตนเอง ก็ด่าว่าเจ้าหมาจอบเป็นผทพระเป็น
เจ้าของแขกคงให้เป็น "เจ้ายอดสัตว์รก" ซึ่งน่าจะเป็นคำที่
ถอดเอาความหมายไปจากคำในภาษาจีน อินทจริง เจ้าหมา
จอบ ไม่ใช้ม้อยในหนังสือนารายณ์ ๓๐ ปางฉบับนันทน แม่
ในหนังสือที่แต่งในสมัยกรุงธนบุรี ก็กล่าวถึงอยู่แห่งหนึ่ง แต่
เขียนว่า พระหมาจอบ ซึ่งคงจะแปลตรงตัว จอบ ให้เป็น จอ
เพื่อให้แปลเอาความในภาษาไทยได้ทั้งสองคำ เป็นชนิดคำ
ซ้อนที่หมายความในคำหน้ากับคำหลัง แปลความเป็นอย่าง
เดียวกัน เป็นใหญ่ โต เด็ก น้อย รูปร่าง ซากศพ เจ้าหมา
จอบที่เดาตามัน มักกล่าวไว้ในนิราศ พระยามหานครภาพไปเมือง
จีน ครนกรุงธนบุรีแห่งหนึ่งว่า "เย็นเช้าไหวเจ้าด้วยมาดอ
พระหมาจอบ ฟงอังกนงเนอง ครนคำ แขนงโคมเคียง เรียง
เรื่อง ตลอดตเบองหนาตายทวายไป" ความตอนนั้น แต่คงว่า
เจ้าหมาจอบ หรือพระหมาจอบเป็นเจ้าของจีน แต่จริงกกัน
มาแต่ก่อนโน้น คงจะมาตมกันใล่สมัยทเด็กใช้การเดินเรือ
สำเภาดัว ในหนังสือนารายณ์ฉบับข้างยักกล่าวต่อไปว่า เจ้า
หมาจอบมอบให้ทหารสองคน ชื่อ เชยหัดหมก กับ ชนพงหง
นำเอาของไปถวายเจ้าทงแปดทิศ แต่วกำหนดวงเชญเจ้าทง

แปลที่ศาณาจารย์เจ้าจักษุยเด้าหวน เพื่อกำจัดร้องทุกข์ไป
 ยนค่อ พระอัครวร ความค่อนนอกจะสั้นมาก เพราะทหาร
 เทวดาล่องตนของเจ้าหมาจอนน ถึงแม้ว่าเบ็นทหารเทวดา
 ใจนดวยกัน แต่คงเบ็นคนตระชาวเพราะศวกทชอว่า เซยหดหมก
 ในภาษาชาวแต่จวว่า ตาเห็นได้ไกลตงพนด เพราะฉนั้น
 เทวดาองคน หน่าจะเบ็นเทวดาชาวแต่จว หรือเทวดาชาวฮก
 เกียน ด่วน ชุนพงหง เห็นจะเบ็นเทวดาของชาวแควหรือ
 ถวางตง เพราะถ้าเบ็นชอเทวดาชาวแต่จวก็จะต้องเบ็น ชุน
 ฮวงยอ แปลว่า หุ่ไดยินตามลม หรือตมพัดไปถึงไหนก็
 ไดยินไปถึงนน เทวดาทงดองน เมื่อดมย หองสั้น เคยเห็น
 ผุดเบ็นชอบ ไปเข้าข้างพระเจ้า คิวอง ทำการสู้รบกับ
 เกยงจุแหย แม่ทัพฝ่ายพระเจ้า บออง สงครามครงนน
 ฝ่าย เกยงจุแหย ออกรบกับฝ่ายแพ่แก่ฝ่ายปรบกับชทุกครง
 คดอบายกตศกอย่างไรไป ฝ่ายซำคักกทราบทกท เพราะ
 เมอปรกษาหารอกน เซยหดหมก กับ ชุนฮวงยอ—กเห็นแต่
 ไดยินหมด ภายหลังตองคิดหนทางบองกัน โดยเอารง
 มากคณด้วยกันมาโบกดับตบงใจ แลวตกตองให้สั้นหวน
 ไหว เซยหดหมกกับชุนฮวงยอกไม่อาจเห็นหรือไดยินใดถนด

ศกจึงเป็นคอแก๊มาย เกยงจแหย ตามทเดามาน เต้าตาม
ภาพยนตจนทเคยต จะตรงกัในเรืองห้องสึน ฅบับแปด
เป็นภาษาไทยเพียงไคยงไม้ได้ต้อบ

ในค่อนท้อ เจ้าหมาจ้อ ก้าหนดวันเชยเจ้าแปดทศ มา
ณค้าตจับปวยเต้าทวนนน เห็นจะเป็นเตยงชาวฮกเกยน ถ้า
เป็นเตยงชาวแตจว คงเป็นค้าเตยงกบค้าว่า จบไปยต้อหัน
ซังแปดว่าพระ อรหัน สับแปดองค ซังตามคตของมหายาน
ย้อมท้าเป็นรูปไวทงสับแปดองค เพอผู้ไปบชา จะได้ไปเตยง
ทายขอไปเซียมซ (ตั้งแจงอยู่ในหนังสือ ตททของเพอน
ภาค ๔ ตอน ๓ นันแตง)

ยอนพดถงเจ้าหมาจ้อ ต้อไป ในเรืองของจันหมเทวดา
ผู้หญิงอยของคหนง เรยกซอกกนว่า หมาใจบอ แปดว่า เจ้า
เมย้าชวด หนังสือ Schlegel's Siamese Studies สันนิฐาน
ค้ำว่า เมย้านาง ซังเป็นเจ้าประจำเรอนนว่ามาจากค้ำใน
ภาษาจันว่า (เหยเห็นยง) เหย เตยงแตจวเป็น เอย เป็น
ค้ำให้เกยรตยค้ใช้นาน้าพระนามพระเจ้าแผ่นดินและชนนาง ๗ตง
ส้วน เห็นยง เตยงพุดในแตจวเป็น เหย แปดว่าหญิงในตระ
กุดเจ้า ตรงกบค้ำว่า นาง ของเวา เช่นนางพญา นาง

สุวรรณมาตี นางบุษบา นางเววดี นพมาศ เบ็นคิน ท่าน
ทเคยตงอ เวดาพระมเหษีเต็ดจออก พวกราชการ
จะกัมตงแต่ตงเคารพแต่จะไต่ยนค้ำว่า เหนียงๆ แปลว่าพระ
นางเจ้า ในหนังสือเรื่องจันทแปดออกเป็นภาษาไทยใช้คำ
เหนียงๆ นวอ เหนียงเหนียง ฉนนค้ำว่า เหนียงในภาษาจีน จะ
ตรงกับค้ำว่า นางในภาษาไทย ไทยได้ ค้ำว่านาง มาจาก
จีน หรือ ว่าจีนได้ไป จากไทย หรือ ว่านาง มาจาก
เหนียงในภาษาเขมร ซึ่งเขาเขียนเป็น นาง แต่อ่านว่าเหนียง
หรือว่าเหนียงในภาษาเขมรจะเอาไปจากนางในภาษาไทย ก็
แต่เดวแต่ท่านจะคิดเห็น ส่วนที่ค้ำว่าศาสตราจารย์ Schlegel ว่า
ยานางมาจากเหียงเหนียง พงเตียง และ ความตักไตกนต
แต่ค้ำว่า เหียง น เคยพบในภาษาจีนใช้แต่ท่านทเบนฝชาย
เช่น เต้าเอียง ไทเอียง ส่วนที่ใช่ แก่ท่านหญิงยัง
ไม่เคยพบ สอบถามจนกว่า ไซหน้าหน้าผู้หญิงไม่ค้อย
พบ จึงยังเบ็นทตงตยอยุว่า เหียงเหนียงกับยานาง
จะเบ็นค้ำเตยวกันหรือไม่ บางทแม่ยานาง จะแปลเป็น
ภาษาไทยมาจากค้ำว่าหมา ไต่บอกรไม่ได้ แต่อย่างไรกต
ค้ำว่าหมา ไต่ คงเบ็นค้ำเตยวกับในหนังสือเรียกกว่าหมาจ้อ

หรือทโนนราศั พระยามหานภภาพว่า หมาจ้อ และโดยเหตุ
 ทหมาใจ เป็นทนต์บถของชาวทะเล พวกเดินเรือจนยอม
 เคารพบูชาเจ้าเมืองคนทุกเวลาเย็น จึงควรเทียบเจ้าหมาใจ
 นใดด้วยแม่ย่านางของเรา เรือตะเภาก็ของพวกจีนให้ดำ ใน
 ขณะทจอดทอดอยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยาแต่ก่อนน ถาทานเคย
 ผ่านไปในเวลาเย็น ตรงกับเวลาที่เขาไหว้เจ้า ก็จะได้เห็นคน
 เรือจุดธูปเขากาหนึ่งไปยืนท่าท่าวไหว้เจ้า หันหน้าสู่ท้ายเรือ
 ตะเภา แลวงเห็นชายและชวาข้างตะท พร้อมทงมการคมาดอ
 นคอปชไหว้เจ้าแม่ย่านาง ตรงกันกับทพระยามหานภภาพเล่า
 ไว้ในนราศั พชนชาวไห้ดำยงจะคงทำอยู่ หรือว่าเบ็ดย่น
 แปลงไปอย่างไรบ้าง ผู้เขียนไม่ทราบ ด้วยไม่เคยเห็นมา
 นานแล้วททท้ายเรือตะเภามกมชงเขียนอกษรจนวนา เทย่นเข้า
 หรือเทย่นเข้าเซียบอ บักใจ เทย่นเข้าแปลว่า พระนางเจ้า
 เสดยส์วรรค เห็นจะตรงกับคำว่าเจ้ายอดส์วรรค ทพระ
 อิศัวร ทรงตงให้ตงในหนังสือเรื่องน บางทกเรียกว่า มาเทจ
 เหนยง แปลว่าพระนางเจ้ายา ผู้เป็นประธานหรือเป็นหัวหน้า
 คำว่าประธานหรือหัวหน้า กับคำว่ายอด ศักวามกัไปกนได้
 อก โดยเหตุทตถกหรือคำตเจ้าของพร

เรือ พระนางจึงมพระนามอีกอย่างหนึ่งว่า จุฬบวชนัย แปล
 ว่า พระนางทวยเรือ ค้าตเจ้าให้หตาทอยรมนาเจ้าพระยาข้าง
 ถนรราชวถ ดำมเด่นกเบนค้ำตเจ้าแมองคน เรยกตามเสียง
 ให้หตาว่า คุยบวชเตงเหนย (แต่จว จุยบวชเชยเหนย) และ
 ถาทานจระมอกลงไปใแม่บวชเวณค้ำตเจาหน จะพบเรือชาว
 ชาวให้หตาเต็มอ ฉนนจิงโตมค้ำตเจ้าไว้สำหรับชาวเรือ จะ
 ไคชนไปบชช เพื่อขอโชคตภและคววมคุมครองบองกนภย
 จากเจ้าแม่.

เจ้าหมาจอน น มเวองเตอว่า ครงส้มยราชวงษ ชอง
 นางเบนชดาชยคนหนง อยทจงหวด เองอัว มอชพในการ
 เตนทะเล เดวหนงชดาชยคนหน ทอผาอยใบ้านเหนอยออน
 มอยหลับไป โดยเอาศัระปะพาดเครองทอนอน แดวผนเห็น
 พอแตรพชยตองคน ชงตางอยใเรือคนตะดำ เรอหนถก
 พายใหญ่ จวนจะถ่มตงแตรว ใผ่นว่านางพยายามเข้าชวช
 โดยอาปากคาวบควาเรือตาทบตาอย ถ้วนมอควาเรือทมพชย
 อยชางตะดำ แดวพยายามตากรเขาผง เผอญไคยนเสียง
 แม่เรยก กออาปากชานรบแตรศกใจคน แตรวตกควาคววมผน
 นนอจาเบนจรง คอมาตองถ้ามวนกไคชางวว่า เรอทบตาแตร

พี่ชายไปด้วยถูกพายุน้ำใหญ่ ถ้าทบตาอยู่ ต้มอบปางดง แต่
พี่ชายมีคนช่วยไว้ได้ นางจึงรู้ได้ว่า ผู้ที่ช่วยพบนั่นคือนางเอง
แต่เป็นเพราะไปอำปากชานคอบมารดา จึงช่วยบิดาไว้ไม่ได้
ต่อมาเมื่อนางตายไปแล้ว ก็ไปเกิดเป็นจ้าวทะเล มีทหาร
บริวาร คือ เขยหุดหมก ชนพุงหง พวกเดินทะเลเดินบถอมาก
เวลาจะออกทะเล หรือผูกทากาในแม่น้ำแฉะทะเลดำป มัก
เอาขี้เทารูปทศบุชาเจ้าแม่ หรือธงผ้าแดงเล็ก ๆ ห้อยไว้ที่
เรือในทอนส้มควรว หรือห้อยไว้ตรงทมิรูป หรือเป็นทศบุชา
เจ้าแม่ ถ้าเกิดพายุบแคมกต้องเล่นไหวกนใหญ่ ดงนแด.

อธิบายเรื่องระเบงและกุลาตีไม้

๑ - เรื่องระเบง

ท่านคงจะเคยพูดหรือได้ยินเขาพูดกันว่า ไปดู ระเบง ตะคร
ตะครนนท่านเคยดู แต่ระเบงท่านคงไม่เคยดู และท่านก็คงนึก
ว่าระเบงก็คือตะครนนเอง แต่ในการเดินของหูดวง ระเบง
อยู่อย่างหนึ่ง ซึ่งน่าจะเป็นการเดินระเบงที่คู่กับตะครนนเอง.
ระเบงที่เป็นการเดินของหูดวงนั้น เป็นการเดินอย่างหนึ่ง
ใน ๕ อย่าง คือ (๑) ระเบง (๒) โมงคตุม (๓) กุลา
ตีไม้ (๔) แทงวีสัยและ (๕) กะอิวแทงควาย ซึ่งเดินในงาน
พระราชพิธี ได้กนัต หรือในงานส้มโภชข้างเผือก เป็นต้น
การเดินระเบงมมเดินหูดวงคน แต่งตวงนยว่าเป็นกษัตริย์
รอยเอ็ดเจตพระนคร จะไปช่วย ได้กนัตใครก็ไม่ทราบที่เขา
ไกรดาต กษัตริย์เหตานมอหนงถอกคนศร อกมอหนงถอกคนศร
ท่านจะดเควองแตงตวงพรอมทงคนศรและถกศร ได้ ทในพพช-
ภณทลสถานแห่งชาติ เวลาเดินไปเป็นพวก ๆ กรองกนไป
พรอม ๆ กนอย่างเอ็ดอง เป็นบทรองซงขนคนแทบทุก

บทไปว่า โอดระพ้อ เพราะฉะนั้นการเดินตะเบ็งบางทจึง
เรียกว่า โอดระพ้อ ด้วยออกซอหนึ่ง ขณะร้องไปบทหนึ่ง
ก็ยกขาข้างหนึ่งทำท่าว่า แลวเอาตุ๊กศรตทศนศร เห็นจะ
เป็นการให้จงหวะ แลวก็จะมีการตฆของ ๓ ไบเถา เรียก
ว่าฆองระเบง เดี่ยหนึ่งหนึ่ง แลวก็เปิดย่นซำใหม่ใน
ท่านองเดี่ยวกันเรื่อย ๆ ไป ถ้าท่านพงบทร้องแลวก็พอจะ
เตาได้ว่า ในข้อความทรวงนตนเอง แลตงว่ากษตริยเหตานั้น
พากันออกจากเมืองไปไกลดาศ เพราะเทวดามาบอก แตะ
คงไปดูงาน โด่กันศหรืออะไรอย่างนั้น เวลาไปก็ร้องว่า
ทำเพลง เปิดย่นทำเป็นซำมาชวาแตะชวามาซำออกย่ง
แลวก็ไปพบนยดาเป็นพระกาด แต่ความพาหะเป็นนกกยง ซึ่ง
ที่ถูกน่าจะเป็นพระชนทกุมาร เพราะพระกาดแกชนกแด้ก
ไม่ใช่ชนกยง แต่อย่างไรก็ตาม พระกาดชวาหน้าใจไม่ไห้
พวกกษตริยเด้นต่อไป เมื่อห้ามไม่พงซำจะย่งเอาพระกาด
พระกาดจึงด่าปให้สัดบ เมื่อพอใจแลวก็อนด่าปให้พน
พวกกษตริยกกดบปานเมือง.

๒ - เรื่องกุตาคไม้

ก่อนที่จะได้อธิบายถึงการเล่นกุตาคไม้ น่าจะทำความเข้าใจกันเสียก่อนว่า กุตาคเป็นชาติอะไร คำว่า "ชาติกุตาค" ตามที่เข้าใจกันแบบสามัญกตเหมื่อนจะหมายถึงพวกคองส์หรือพวกไทยใหญ่ ที่เรียกกันว่า "เงี้ยว" แต่กุตาคไม้ในทศกิงไม้ไซคองส์หรือไทยใหญ่ เพราะไม่ปรากฏว่าการเล่นชนิดนวมอยในล่องชาติทกุตาควน ถ้าจะพิจารณาเครื่องแต่งตัวของผู้เล่น ซึ่งด้รวมเทริดเป็นชฎา และแต่งคองคตายเทวดากินาจะเข้าใจว่า กุตาคนคองแซก แซกทมาจากประเทศอินเดีย นน ชาวพระมาเรียกว่า "พวกกุตาคดำ" และเรียกพวกฝรั่ง และแซกทางตะวันตกของอินเดียว่า "กุตาคขาว" และเขาว่า กุตาคานมาจากคำว่า "กุต" ในภาษาบาลีแปลว่า "พวกมึง โน้น" แต่อย่างไรกต ชาวไทยทางเหนือ กยงไซเรียกฝรั่งว่า "กุตาคขาว" และเรียกแซกว่า "กุตาคดำ" ส่วนในภาษาไทยเราแต่เดิมมากเรียกแซกทมผวชาว่า "แซกเทศ" เรียกแซกผวดำเช่นพวกทมิฬว่า "แซกกุตาค" หมายถึงว่าชาติทมิฬ การเล่นกุตาคไม้ จึงน่าจะด้นษฐานว่ามาจากทมิฬ ถาว่าตามประวัติศาสตร์ กมหดกฐานอยู่

หลายประการ ที่แสดงให้เห็นว่า การพบและวิทยาการต่างๆ
 ครองโบราณ ที่มีอยู่ในประเทศอื่น ไตจันมีไทย พะมา มอญ
 และเขมร เป็นต้น ที่ใคร่บมาจากอินเดียเป็นอันมากนั้น
 ตามปกติก็ผ่านมาจากชาติที่มาก่อน เพราะฉะนั้นจึงน่าจะเชื่อว่า
 การเดินทางไม่ได้เป็นของชาวทมิฬ หรือมอญหรือชนชาว
 อินเดียทางภาคใต้.

ทมิฬเป็นชาติอะไร บางทีท่านจะนึกถึงคำว่า "ใจทมิฬ
 หินชาติ" แต่หากท่านนึกไปว่า ชาติทมิฬเป็นคนที่ร้ายใจดำ
 อารมณ์เหี้ยมเกรียมแท้จริงทมิฬเป็นชาติที่มีความเจริญมานานแล้ว มี
 ดินแดนตรงข้ามกับเกาะลังกา มีเมืองใหญ่ คือ มทราลี เป็น
 ดิน เพราะฉะนั้น ทมิฬกับลังกาจึงได้มีการรบราฆ่าฟันกัน
 เสมอ บางทีทมิฬได้ชัยชนะลังกา จนเป็นเหตุให้ชาวลังกา
 ถูกว่าทมิฬเป็นชาติที่ร้าย เพราะเป็นศัตรูกับตน คำว่า
 "ทมิฬ" จึงหมายถึงว่าร้ายดั่งหมา.

ครั้นเมื่อเราได้รับคดี พุทธศาสนานามมาจากลังกา เราก็อพา
 เขาคำว่า "ทมิฬ" ที่พวกลังกาถือว่า ทรายเป็นอันชานมาด้วย
 และเราก็พลอยเห็นว่าร้ายตามไปกับชาวลังกาด้วย แต่ว่า
 ทกถนเราเรียกแขกทมิฬกันว่าแขกตง คือพวกชายถกถนๆ
 อย่างเดียวกับในทมิฬเขากเรียกกัน.

บัดนี้จะได้พูดถึงการเดินกวดไม้ๆ นนมมแต่งตัวดีรวม
 เทริดอย่างเทวดา ร่ายรำตอยหน้าตอยตาออกท่าทางเป็นศตก
 ชวนให้คนดูขบขันไปด้วยในตัว ในม่อมกรบหรือไม้ส้อมม
 เต้นแถวเกาะเป็นจังหวะไปด้วย แบ่งกันเป็นพวกๆ พวก
 ละ ๕ คนในเวดาราการร้องกวดไม้ไปด้วย มเนื้อร้องดังนี้.

คักตานภาพ เด็ดดำแดนไตร
 ดัทธิกรรมมอบให้ จิงแจ่งฤทธา
 เชี่ยวชาญไชย เหตุไฉนพาอ

เดชพระคุณปกเกล้า ไพโรพ่าออยเย็น

ร้องไปแต่ตนจนจบแล้วกลับตนใหม่ วนเวยนอยเทาน
 การเดินชนิดนี้ มีแต่ในงานของหัตถวงทเบื่องานชั้นสูง เช่น
 งานโศกนิต ซึ่งมีการเดินแยกออกได้เป็น ๕ อย่าง คือ

๑. ระเบง
๒. โมงกตม
๓. กวดไม้
๔. แต่งวดีย และ
๕. กระอวแทงควาย

ผู้เดินเหล่านี้มักใช้พวก โชน ซึ่งเป็นผู้เคยเต้นรำเป็นอย
 แถวเดิน.

ราชาวดี

เมื่อในรัชกาลที่ ๓ มีชาวอังกฤษชื่อเซอร์เจมส์บรัก เป็น
ราชทูตเข้ามาเจรจาการเมือง เรื่องขอแก้ตราภาษาศักดากร
ท่านเซอร์มนปากตาดเรียก ว่า เยลป์บรุษ ทำไมเจมส์บรัก
ถึงกตายเป็น เยลป์บรุษ ก็เพราะเจมส์บรักเป็นฝรั่งที่
แปดกหุไทย แดะแปดไม้ไค้ความ จึงตองแก้ฝรั่งให้เขารูปที่
ชนหุแดะพอแปดไค้ความ คือแก้เป็น เยลป์บรุษ

ฤษั๊กไค้โกฏ ที่ไทรามเกยรตว่าแกไง้เสียหมดดี จนไม่
รุจกกว่าผู้หญิงเป็นพวกอะไร บางทีจะเป็นเพราะแปดกไค้โกฏ
ไม่ออก แดะแก้เป็นบรรตัย โกฏไป อย่างนเป็นเรองตัก
เข้าความ โดยแก้รูปฝรั่งให้แปดไค้

ลัป้เหว้อ จะมาจากภาษาอะไร หรือว่าจะเป็นคำไทยแท้
ก็ไมทราบ เมื่อนกตงลัป้เหว้อกนกตงผชนมาทนต์ ก็ผไม่
เกดยตผกตงผ มกตอกทวาเป็น "ผตตชาติ" เป็นผมใจ
ตงบแตง แมกกระทงชากคณกไมรงเกยจหวาดทวน เพราะ
ฉะนน ลัป้เหว้อ ก็เทากบ ลัป้บรุษ เพราะลัป้บรุษแปดว่า

ผู้มั่งใจสงบแล้ว ลับหรือจริงเพี้ยนเสียงมาจากลัปษณ์ตนเอง
กะโถน เพราะใช้เวลานานมากก็คิดไปว่า เพี้ยนไปจากกะถ่ม
คือต้องกะโหดแถมจริงถ่ม มิฉะนั้นประอะเบือนทอนหมด
อย่างน เป็นเรื่องแปลความหมาย โดยวิธดากเข้าความใน
คำอื่น แต่ไม่แปรเสียง.

เมื่อลัปษณ์ดวงมาน มลัปษณ์คนหนึ่งชื่อนายแรนกิน Rankin
และเขียนบายไว้ที่ประตูบ้าน แต่ถูกมนุษย์ขอตรีเต็มไม้โทให้
บ้อย ๆ ต้องคอยตบกันรำไปทุกเช้า อย่างนกเบนดากเข้า
ความโดยคะนองมือ.

เจ๊กชายมะม่วงพมเส้นร้องว่า ชายมะม่วงสามเส้น ก็
เพราะเจ๊กรู้จักคำว่าสามเส้นมากกว่ารู้จักคำว่าพมเส้น ครั้น
ถึงคำว่าสามเส้น จะแปลว่าอะไรเรากก็ไม่ทราบ จึงต้องเกิด
เป็นนยายว่า พระพุทธรูปลอยนมา แต่ไม่มีใครดูชกชก
ได้ ต้องใช้คนถึงสามเส้นจึงสำเร็จ ที่ตรงนั้นจึงเรียกว่า
สามเส้น แล้วกลายเป็นสามเส้นอีกทีหนึ่ง นักการดากเข้า
ความอีก.

เจ๊กชอพง ชอพต แก่เบน พงค์ และ พมน์ หรือคำ
ว่าชาวตงอาจเขียนเป็นชาวตงคกได้ นุดซึ่งอาจแปลว่าหนู

หรือน้อย แต่เขียนกันเป็นนช เช่นนายนช ผู้ชายแท้ ๆ
กลายเป็นผู้หญิงได้ เพราะนชเห็นไซกน้อยแต่ชนาฏ นชน้อง
ลักษณะอย่างนเป็นการตากเข้าความ โดยวิธีตากเข้าศัพท์
และตากเข้าศัพท์มาแต่ของอย่างดกม เช่น ชาวदार เป็นคน.

การตากเข้าความย่อมมีอยู่ทุกภาษา เพราะกรรมดาค่า
ที่ไม่เข้าใจก็ต้องหาทางทำให้เข้าใจจนได้ และค่าที่ถูกตากเข้า
ความ มักเป็นค่าต่างประเทศที่เป็นช้อบ้านช้อเมือง และช้อ
คนเป็นส่วนใหญ่ เช่นที่ในอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ มี
แม่น้ำและสถานีรถไฟ ชื่อว่าปลายมาศ คำปลายมาศนั้นถูก
ตากเข้าความได้อย่างงดงาม เพราะคำว่าปลายมาศ คำเดิม
เป็นไพรมาศ ที่เมืองบุรีรัมย์พลเมืองเป็นเขมรมาก เขมร
ออกเสียงไพรี เป็น เปรย แล้วคงไปถูกใครพูด ร เป็น ด
เขาออกซาหนง จึงกลายเป็นปลายมาศไป.

บางที่เป็นภาษาไทยแท้ ชาวต่างประเทศนำเอาไปเรียก
อย่างหนึ่ง แล้วเรากลับไปเรียกค่าของเราเอง โดยเอาอย่าง
ต่างประเทศอีกต่อหนึ่ง เลยกลายเป็นจนไม่ทราบว่าเดิมเป็นคำ
ไทย เช่นหมู่บ้านทตรงพรมแดนระหว่างไทยกับเขมร ในอำเภอ
อรัญประเทศ จังหวัดปราจีนบุรี ผรั่งเศสมาตั้งด่านศุลกากร

เรียกว่า ด้านปอยเปต เรากพูดขยเรียกตามฝรั่งว่า ปอยเปตไปด้วย ต่อไปแปลปอยเปตไม่ออก อาจลกตกเข้าความ เป็นปดอยเปตก็ได้ หนทจริงทตรงนน เราเรียกว่า บ้านปอดแปด ฝรั่งเค้ดเรียกเพยนหรือพงเพยนเป็น ปอยเปตไป.

เมื่อได้พุดถึงเรื่องตกเข้าความ พอเป็นเรองนำเพื่อทำ ความเข้าใจกัน ในเรองที่จะเล่าต่อไปแล้ว จะขอพุดถึงคำว่ ราชาวคชงเป็นเนื้อหาของเรองน.

ราชาวค เป็นชอยยาด์พดอยชนกการเวกหรือดีฟ้า เครื่องทองในรัชกาลที่ ๑ เช่นพานพระชนหมากใหญ่ และพระโกศ พระอัฐมเด็จพระปฐมบรมชนก เป็นต้น ตงยาด์ฟ้าเกือบทวไป แต่คำว่ ราชาวค แมรูปคำเป็นภาษาลี้ดักฤตอยเต็มคว แต่กปรับเขากบเรองยาราชาวคไม่ได้ และคำว่ ราชาวค กไม่มีไซ ในภาษาลี้ดักฤต ท่านผู้ใหญ่ได้เคยค้นหาคำนและพบ ทมาของคำมาแล้ว คงปรากฎว่ คำเดิมเป็นภาษา เปอร์เซียมาแต่ Lazuwerdi คำว่ Lapis Lazuli ในภาษา อังกฤษ ซึ่งแปลว่แก้วไพฑูรย์ คอพดอยยี่นามงมสำยผ่าน กตาง และคำว่ Azure ซึ่งแปลว่สีฟ้ากมาจากคำเดียวกับ Lazuwerdi ถ้าอยากทราบว่เพยนกันอย่างไร ควรเบ็ดด

ในพจนานุกรมอังกฤษ ในคำเหล่านี้ตรงบอกที่มาของคำ
ก็จะทราบได้ทันที Lazuverdi จะกลายเป็นราชา
คงได้ความจากหนังสือ An Introduction to Indonesian
Linguistics by R. Brandstetter, Ph. D. ว่า คำ Laz-
werdi ตกมาถึงชาว พระเจ้าแผ่นดินชวาของคหิง ทรง
แปลงเสียงให้แปลได้เป็น Royowerdi แปลว่า ด้ (werdi)
พระราชา (rojo) คำ werdi ที่มากตายเป็นวัด เห็นจะเป็น
เมื่อตกถึงมาถงเรา เพราะ werdi รูปไม่เป็นคำกฤต และ
คำที่ใกล้เคียงคือ ด้ จึงได้ตกเขาคัพพเตย เมื่อตกเขาคัพพ
ให้แล้ว ก็แปลไม่ออก เพราะถูกตกเขาคความถึงสองต่อ คือ
จาก Lazuverdi - Rojowerdi - Rajawadi ฉะนั้น

พิมพ์ที่โรงพิมพ์สยามพาณิชย์การ ถนนสีลม พระนคร

วันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑ ถนนปทุมธานี ผู้พิมพ์โฆษณา